

Het recht om te bestaan

Iedereen is gelijk voor de wet, maar daar gaat een ander principe aan vooraf: dat de wet elke mens erkent als persoon. Mensen die geen statuut hebben of geen documenten, bestaan officieel niet. Ze kunnen niet dezelfde rechten aanspreken als andere inwoners in de regio waar ze zich bevinden. In Europa gaat het om asielzoekers en migranten maar ook om burgers zonder domicilie die op straat of op campings wonen en die als vreemdelingen in hun eigen land zijn. Ergens zijn ze tussen de mazen van het papieren net gevallen en dan vallen alle andere domino-stenen omver.

Je kunt ook papieren hebben die weinig garanties en rechten bieden: als je in België een asielaanvraag doet ontvang je een oranje kaart, maar pas na vier maanden kun je een werktoelating krijgen. Die is onzeker, want bij een eerste negatieve beslissing over het asiel wordt ze onmiddellijk ingetrokken. Tijdens de beroepsprocedure heb je er geen recht meer op.

Uit Nederland kwam het voorbeeld van een gezin dat door de gemeentelijke sociale dienst naar een camping verwezen werd in een andere gemeente. Een hoofdverblijfplaats was daar niet toegelaten en daarom weigerde de gemeente de inschrijving in het bevolkingsregister. De vroegere gemeente schrapte hen ondertussen. Zo werden ze 'spookburgers'. Natuurlijk kan dit niet, maar er ontbreken instanties die hier als scheidsrechter tussen de twee gemeenten kunnen optreden.

Soms is het wel duidelijk hoe een procedure kan verbeterd worden maar is er geen politieke wil, omdat er juist een logica van ontraden in het systeem ingebakken is.

De sokkel van rechten moet steviger gemaakt worden

Ook al bevindt iemand zich onrechtmatig op het grondgebied, dan nog is hij niet vogelvrij verklaard. Er bestaat Europese rechtspraak die landen verplicht om basisrechten te verzekeren aan elke persoon.¹ Er is dus wel een sokkel van rechten, maar die is vaak niet stevig genoeg. Ingaan tegen de logica van het ontraden en een welwillende houding bevorderen kan maar als er meer openheid groeit voor diversiteit. Hoe kunnen we anders de waardigheid van ieder persoon erkennen?

We moeten beter beseffen hoe schadelijk langdurige onzekerheid is. Wie in onzekerheid leeft is een makkelijke prooi voor misbruiken, zoals zwartwerk en huisjesmelkerij. Jaren van onzekerheid zijn een verspilling van menselijke energie en kwaliteiten. Verloren jaren voor mensen zelf, maar ook voor de samenleving.

Twee concrete voorstellen:

- Geef mensen voor de duur van de procedure reële rechten.
- Zorg dat de duur van procedures vastligt, zodat mensen vooruit kunnen kijken.

Bert Luyts

¹ Een boeiend Engelstalig artikel hierover bij de Raad van Europa: <http://www.coe.int/et/web/commissioner/-/without-papers-but-not-without-rights-the-basic-social-rights-of-irregular-migrants>

